

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מריס שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

חת"ם

קובץ תשובות סי' פט צ

סופר

צג

[כ"מ מ"ו ע"א], ונרויה שלא נטרך לומר שהרשעה לא הו"ל על חוב מטבע דאינו נקנה בחליפין:

וראיתי במקור חיים להגאון מליסא סימן תמ"ה [ביאורים סק"ה ד"ה ולענין] שכתב, שאגב אינו מועיל לקנין דאורייתא, אלא שחמץ אחר ציטול הוא דרצון. ודבריו המוכיחים, אי נמי הקנין אינו מועיל לדינא, מכל מקום איך שייך ציטול [ב]מה שהוא נושא ונותן צו (ומוכרו) [למוכרו], נמלא אי נניח דאגב אינו מועיל לדאורייתא, גם לחמץ לא מהני. אבל הרמב"ן במלחמות ה"ל, תוצתהי דהתם לא מייירי מציטול, כמוצן. וזרית פרק הזורק [גיטין ע"ז ע"ב] גבי תיזיל איכי ותיחוד ותפתח, מבוחר ברש"י [ד"ה הרי] שמתגרשת באגב, ובר"ן [שם סוד"ה והא] פליג הא לא אמר אגב, והיינו משום דסבירא ל"י לצורין צעי אגב וקני ודעתו משום חלירה, ולית ל"י הא דהש"ך [חו"מ] סימן ר"צ [סק"ג] דאף על גב דגיטא ותלירה צאין כאחד, מכל מקום חלירה וקנינה אין צאין כאחד, וכן מלאתי משמעות הריטב"א פ"ק קידושין בסוגיא דאגב [כ"ו ע"א ד"ה אמר חזק"י] כהש"ך, מכל מקום הר"ן לא סבירא ל"י [כ"ן], אבל צין רש"י וצין הר"ן סבירא להו דמתגרשת באגב. ויעוין קידושין דף ז' ע"א דמתקדשת באגב, ובתוס' ע"ז ע"א [ע"א ד"ה רב אשי] דכתב שיקנה חדר לגוי וימשוך בהבמה לתוכה, מבוחר כהש"ך ה"ל דהאר וקנין צאין כאחד לא אמרינן, אבל קשה מאי טעמא לא יקנה באגב, ואולי ס"ל דבהמה דנייד לא מקנה באגב, ומאה לאן כפותים או שחוטים היו, דלא כחוס' צ"ק י"ב ע"ב [ד"ה שאני], ול"ע:

משה"ק סופר מפ"פ דמיין

תשובה צ

[להגאון מוה"ר ברוך פרענקל זצ"ל.

בעל שו"ת עטרת חכמים]:

מה שכתב פאר מעלתו הגאון נ"י שאין מוצן למה שכתבתי במכתבי שלא ה"י לעכו"ם "קרקע", יעכ"ה ויגיה במכתבו שצידו שלא היה לעכו"ם "פרוטה", כי ע"ס הוא: מה שכתב פ"מ נ"י דרשב"א [בתורת הצית בית חמישין] סוף שער צ' מיייתי צ"ס רמב"ן דעכו"ם קונה בשניהם, מאז הבתי על הגליון — "רמב"ם" במקום "רמב"ן", מדלא מיייתי רמב"ם בדבריו, והרב המגיד [ה' זכיה ומתנה פ"א ה"ד] העיד על הרמב"ן דפליג על הרמב"ם, על כן טוב

(א) נראה דצ"ל "גיל", ר"ת נראה לי.
(ב) עיין מילואים אות ו'.

שהגיה. שוב מלאתי [כ"ן] בספר אחד, כמדומה לי צמברה"ם ח"ש:

ואידי דאיירי אימא, הרשב"א שם [בתורת הצית] העלה, ש[ב]התנה על מנת שיתן לו יין לבסוף, קנה מעות מעכשיו, כל"א דהן הנה ממש דברי תוס' דע"ז שם [ע"א ע"א ד"ה שקיל] בחירון קמא, ומה שיש שם אריכות לשון "והיין יהי שלנו מעכשיו", היא אריכות וגמגום שלא לצורך, כי מה תועלת יש ציון מעכשיו, והעיקר בהתנו שיהי לשון מעכשיו לבסוף, על פי מה שכתבו בכתובות דף פ"ב ע"א בתוספות ד"ה הא דאמר מעכשיו כו', כי לא שייך הכא זולת העוד של תוס' דשם. ומפני שכתבו מעכשיו לבסוף, נשתרצב עעות לתלות התנאי צהיין, וליתא. והרב צית יוסף [יו"ד] סימן קל"ב לא עמד בזה, ועשה מחלוקת צין תוס' להרשב"א:

במגן אברהם סימן תמ"ח [סוסק"ד] יש קילור וגמגום צכוונת משאת צנימין [סימן כ"ט], כי אלו היתה כוונת משאת צנימין דניחול צתר דיניהם, לא היה כותב מגן אברהם קלה קשה מצבורות [י"ג ע"א], כי ה"י תמ"י גדולה, ועוד, מה זה שהעתיק מגן אברהם "ומכ"ש הקנין שצין גוי לישראל", מאי קל וחומר וכל שכן איכא, אבל משאת צנימין לא אתי עלה [אלא] מטעם סיטומתא ומנהג הסוחרים ואפילו ה"י רק מנהג צעלמא ה"י קונה, ומכל שכן שהוקצע על פי דיניהם ונהגו הסוחרים [כ"ן], וראוי שיקנה אפילו צין ישראל לחצירו מטעם מנהג, מכל שכן צין ישראל לעכו"ם, זו היא כוונת המשאת צנימין, ועתה הקוישא מצבורות איננה אלא קלה קוישא כמוצן:

מכל מקום לדינא אין ספק שדיניהם מהני מטעם שכתבו תוס' (בסוגיא דחס אתה יכול לזכותו כו' כדאיתא צ"ק דף קי"ג ע"א, ויעוין בתשובת רמ"א סימן יו"ד, ומטעם זה נ"ל) לקיים לדינא אידך דתשובת משאת צנימין (ד) דצמשך על ידי שליח עכו"ם מועיל משום דבדיניהם הוה קאמיסיאנו כמותו, אף על גב דמשאת צנימין צעלמו לא נחית לכך. ומצבורות לא קשיא, דעד כאן לא אמרינן אלא לזכותו בדיניהם לקיים מקח החמץ או להפקיע מצבורה, אבל התם איתמר [ברישא דישאל מעכו"ם קנה ו] חייב צבורה, והוה לחובתו של ישראל, לא דיינין ליה בדיניהם, משום הכי מוקי התם גם סיפא דומיא דרישא בדיניהם שפסקה להם תורה:

התם צצבא קמא [קיי"ג ע"א] צספר אסיפת זקנים הפסק צשם הרב המאירי מלצה למוחקר, כי לא ילא מפה קדשו, והוא דעת האומרים לרשע לדיק צאמונתו יחי, ויעוין צהקדמת צן יוחי:

(א) במקור נדפס "צ"ל".
(ד) סי' צ"ו, והובא ג"כ במגן אברהם שם.

ומה שכתב הגאון נ"י לדעת הגאונים האחרונים דחמץ שמכר הוא בכלל ציפול, גם [אני] סמכתי על ספקו) זו באיזה תשובותו, והוא, דימא אס יש ספק צמכירה אי משיכה קונה או כסף, נימא שהמזבל אי איכא צרשותי דלא חמית, ובכלל זו שלא ראה צעיני שכלו שיהי שלו, כגון שמכרו בכסף וסבור הי' שיקנה [העכו"ם] וצאמת אינו כן, נמלא שהוא צרשותו ולא חמית, וכשיבא לבית דין יכה הדין שהחמץ אינו של עכו"ם כי לא קנאה, מכל מקום אני מפקירו ומזבלו ונמלא יזכה צו העכו"ם אחר כך או צקנין או מהפקירה, אבל אי נייח שאגב קונה על כל פנים מדרצן לקנין דרצן אפילו לעכו"ם, נמלא הרי החמץ הזה הוא של עכו"ם צדין ואין אדם יכול להוליח מידו, ורק לענין דאורייתא קאי צרשותי, איך אוכל להפקיר מה שמסרתי ציד אחר ואי אפשר להוליחו מידו, ואפילו אמרינן יחא בטל כעפרה לא צייתנה לי:

ואני תמה (מלשון) [צלשון] הגאון נ"י שכתב שמוכר דרך הערמה כו', וידוע הוא שאין המכירה הגרוע מוליח מידי כל יראה דאורייתא כו', וכפל ובייש כן, ואם כן הוא צדעת המזבלים חמץ, אני מסכים לתרומתו של הגאון מחלית השקל צסימן תמי"ח [סק"ד ד"ה וכבר כתבתי], דמריש הוי אמינא כיון שהקנין הוא קנין גמור מן התורה שוב דברים שבלב אינם דברים [כקידושין מ"ט ע"ב], ולא דמי לנפל עלי דגלי דעתה דנפילה ייחא לי דליקני [צ"מ י' ע"ב] וגילוי דעת מהני, אבל הכא אין כאן שום גילוי דעת, אבל אי נימא כדעת מר הגאון נ"י, אפילו גילוי דעת לא צעינן, דמר הו' אמר אן סהדי דכל ישראל חושבים כן וזוכרים זה צשעת הציפול אס כן אין כאן מכירה, לא דאורייתא ולא דרצן, וכדעת מחלית השקל הכ"ל:

ומה שכתב מקנין אגב, איצרא הגאון מליסא לא נחית לכך, ולא ציין על תוס', לא צ"ק דף י"ב [ע"א ד"ה מחניתא] ולא דף ק"ד [ע"ב ד"ה אגב], וצאמת כבר כתבתי בגליון שער המלך שלי פ"ג דמכירה שאין ראי' מחוס' צ"ק דף ק"ד, ופקפקתי מרש"י דגיטין [פ"ז ע"ב ד"ה הרי]:

ומה שכתב הגאון צהא דגיטו וחלירו צאים כלאחד [גיטין ע"ז ע"ב], אני לא צאתי לדי ז', כי צעיני הכינותי על גליון הש"ך סימן ר"ב [סק"ג] לחלק בין סילוק לקנין, דחנר שהיא שלה מאז אלא שכה הצעל מעכב דמה שקנתה אשה קנה צעלה [גיטין שס], צזה אמרינן סילוק הצעל וגיטת צאין כלאחד. וכן ידו של עבדו) שהוא נתח מגופו אלא [ש] כח האדון שולעת עליו, וסילוק האדון ושחרורו צאים כלאחד, אבל שתקנה חנר מחדש ויעשה מיד שלומה או ידה להקנות לה גם גיטה, זה אי אפשר, והחילוק הזה נכון צעיני:

ואבאר כוונתי צתוס' ע"ז [ע"א ע"א ד"ה רב אשי], שכתבו, שיקנה לעכו"ם חדר וימשוך הצהמה לתוך החדר, וקשיא לי מה לנו זה העורה, ואפילו תהיה הצהמה צאגס) והעכו"ם והישראל צתוך הספונה יקנה לו חדר צפרועה ואגבו הצהמה בכל מקום שהיא, אלא על כרחך סצירה לכו אין אגב לעכו"ם, או סצירה לכו דצהמה דנייד צעי עומד צחוכו, וכיון שעל כרחך לריך שיהיה צחוכו, שוב לא קשיא נימא מטעם אגב, כי לא צאו אלא להודיענו שום קנין להפקעת צכור, וצזה נסתלקה תמיחה מר מעלי:

מה שכתב מרמזים ריש צכורות — ומה אעשה, וכן דעת רי"ו תלמיד רא"ש, כמו שכתב גם צש"ח אמונת שמואל סימן (מ"ד) [מ"ה] דן כן לפני רבותיו ונתקבלו דבריו, ועליהם רמז קלות החושן סוף סימן קכ"ג, ולדעת הגאון הכ"ל כל הראשונים נתכוונו לקנין אגב, וכדעת סלומדים שדחה מר הגאון נ"י:

מה שכתב הגאון נ"י מספר שיטה מקוצלת כתובות ל"ט ע"א צרש"י מהדורה קמא [ד"ה כ"ג קטן], אס כוונה רש"י אין קנין היינו חליפין, יש הצנה גם לראשית דבריו "אין מעשה קטן כלום", ר"ל קנין חליפין, כי כן דעת חוס' גיטין ס"ה ע"א ד"ה לרור כו' צתירון השני, דתירון אי של חוס' שס קשה קתה, דאס כן קטן שהגיע לפונת קנין ולא לפונת שליחות אין זוכים עבדו לא לרי אליעזר ולא לרי יחושע [צ"ב קנ"ו ע"ב], ולא משמע כן, ולפע"ד לזה נתכוון הג"ה אשר"י שס צצצא צתרא [פ"ט סי' ל"ז] שמה עליהם צנכסה הגדולה, ומיייתי ליה צסוף ספר לחס סתרים, ולפע"ד הכוונה כמו שכתבתי, ומכל מקום היה נראה תירון צי עיקר, שלזה נתכוון [רש"י] מהדורה קמא הכ"ל. אבל הדברים תמוהים לאיזה לורך תהיה כאן קנין חליפין על הכתובה, וכי אס ישכור לעלמו שפחה לשמשו או יתחייב עלמו צאתן לזונתו וכתב עליהם שער — לא יתחייב, ומה לריך לקנין חליפין. ופשוט צעיני דקנין אישות קאמרי, שאין לעכו"ם קנין אישות, וכן אין מעשה קטן לענין אישות כלום, ואפילו הכי הכתובה קיימת אחר כך ואי לאו הכי אין לדברים אלו [הצנה] כלל:

ואבאר כוונתי צהא דגרועאות כי קבל עליו מאי הוי [צכורות י"ג ע"ב], צשלמא צערכין [כ"ב ע"א] אחי שפיר, כיון שרלה צכך מצריזים ששים ווס צרלונ, אבל הכא כיון שעשה קנין הקונה מן התורה צעכו"ם, מה מועיל שיקבל עליו, הרי יכול לחזור צו, אלא על כרחך צשקנו מידו, ולא הייתי לריך להציא לפ"מ הגאון נ"י דברי ש"ך [חומ"מ] סימן כ"ב ס"ק ד' וחוס' צצא צתרא דף ג' ע"א ד"ה קנין כו', וכי נעלם ממנו:

ז) ר"ל מה שקנה עבד קנה רבו, עיין קידושין כ"ג ע"ב.
ח) במקור נדפס "באגב".
ט) במקור נדפס בשיבוש "כתוב כן ע"א".

ה) נראה דצ"ל "סברא זו", וכנראה היה כתוב במקור "סי' ונשלם בטעות "ספק".
ו) עיין שו"ת אור"ח סי' קי"ט ד"ה אך אס, וראה מילואים.

תשובה צא

האותיות שאלוני על מחמר חז"ל [תגיגה י"ג ע"א] אדם הראשון מסוף העולם ועד סופו הי' שנחמר ולמקלה השמים ועד קלה השמים וכו', מצואר שם דהעולם הוא מהלך ת"ק שנה, ואלו הרמזים ציאר בהקדמת משניות סדר זרעים [ד"ה אחר כן] שכדור הארץ הוא צדקדוק כ"ד אלף מילין, ומה ענין זה לת"ק שנה:

תשובה. דברי חז"ל צזה, וצכיולא צזה, נעלמו מהשיג, וחשבונו יותר דק ויותר עמוק מכל דרכי הפלוסופי. אמנם בכל זאת שלא יאמר המפקפק צזה אתה פוערני, צוא ואראך דבר נפלא ומשם נדע שאין להרהר ח"ו. הנה מה צצע ומה הועיל מי שהקיף העולם היקף פעם א' ולא ראה ממנו אלא כרוחצ פרסות רגלו אשר צו הקיף את העולם כולי, העל זה יאמר שראה את העולם כולי, והוא לא ידע טבע ארץ א' צכללה, אבל לא יאמר זה כי אם למי שדרך אותה לגבולותי ומחלקות מחוזי ומדינותי, ועל כרחך לריכוס אנו ליתן גבול מה לזה:

והגראה צזה, כי ידוע שרוחצ הגלגל הוא ש"ס מעלות, ולהיות הגלגל עגול, וחלול ממולא, ורוחצ אלכסונו שזה צכל לז, אם כן יש צו ש"ס חלקים או מעלות צכל לז שחפנה שס. וידוע כי הארץ משהנה טצעי ארצותי ומדינותי לפי אורך ורוחצ מעלת הגלגל שכנגד הארץ ההוא, עד שתאמר מדינה פלונית תחת מעלה פלונית ועצמה כך ומדינה פלונית תחת מעלה פלונית ועצמה כך. והנה מי שהקיף הארץ פעם אחת לא ילא ידי חוצתו עד שירחיק ממקום שהקיף כדי שיעור רוחצ מעלה א' ויחזור ויקיפנו שם וידע הארץ מה היא צהיקף שצמעלות האלו, וכן יעשה ש"ס פעמים, ואם כן עשה נאמר עליו שמדד העולם כולי:

ועתה צואו חשצון, אם היקף כדור הארץ כ"ד אלף מיל, ומהלך אדם צינוני עשרה פרסאות ציום שהם ארצעים מיל, נמלא מהלך אורך מאה מיל צשני ימים וחלו, ולעשרים וארבע אלף מיל יאטרך שש מאות ימים צכיוון, זהו להיקף פעם א', וכשיקיפנו ש"ס פעמים על דרך האמור, נאטרך להכפיל ש"ס פעמים שש מאות ימים ויעלה לחשצון רי"ו אלף ימים, צזה יי"ח היקף העולם לדעת מולאו ומוצאו כמצוקש:

ומה שכתב הגאון נ"י דצקבל עליו לדון צדיני ישראל לא צעי קנין, לא ידעתי מה מעליותא איכא צדיני ישראל, כרי שניהם דין חורה הם, והקצ"ה לוח שהוא יקנה רק"ו ישראל צך, וקרוצ להיות מתנה על מה שכתוב בחורה לולי שהיא דבר שצממון יא):

וממה שכתבו תוס' [צכורות י"ג ע"א ד"ה מה] ופשיטא לכו דאין שער צגוי, אפשר טעמא משום דהוי עדות מפי כחצס, ולא היה לנו ללאה לדון צדבר חדש צחילוקים שכתבו תוס' דף כ"ב ע"ב, אלא משום דכא גלי רחמנא צגע [גיטין ע"א ע"א], וכן למדתי מדברי רז"ה ומלחמות פרק ארבעה אחים [יצמיה ל"א ע"ב] וצספר הזכות שם, ואם כן עכו"ס [ד] לאו צני כריתות נינהו [כרש"י גיטין ע" ע"ב ד"ה חוץ] לא יועיל שער:

ואני נצוך אי עדות ישראל מועיל על עכו"ס כי לא תענה צרעך כתיב [שמות כ"י י"ג], ומלאתי שברגיש צרעך הלוה רמצי"ן צספר קטן אמונה וצעחון פרק י"ט, ותירץ על דרך דרוש אגדה. (צסוף אותו הפרק מה שכתב מטיט"א [ל"ט] כי לא נעלם ממנו ח"ו סוגיא צמקומה צצא קמא סוף פרק הפרה [נ"ה ע"א]), ואם כן דישראל לא יעיד קשה למלא שער, דמי יעיד על עדים עכו"ס כל התנאים המצוארים צסוגיא דשערות העולים כו' [גיטין י" ע"ב], ויעוין שם צבה"ה [אשר"י]:

מה שכתב מר מעלי גיטך מעל גצי קרקע, דברי פי חכס חן, אבל לא היה לריך לטעם דעלי גיטך, דאפילו כלי צעלמא אינו קונה אלא אם כן יעשה אחר כך קיין אחר לקנות הכלי, דאי סלקא דעתך דקונה החצר צרגע הראשונה וצרגע השני קונה הכלי ממילא צלא קנין חדש, ואם כן ההדר הקושיא לדוכחא אגב למה לי, דעל זה סוצצים דברי הש"ך סימן ר"ב, אלא על כרחך דלא קנה כלל, ואין לריך לזה טעמא דעלי גיטך, ונפקא מיניה צשהרור דעצד כי האי גוונא דמשמע לי מטורי זהב סימן רס"ו ס"ק מ"ד דמשתחרר על ידי עלי מעל גצי קרקע, וטעמא דהתם לא כתיב ונתן, אלא חופשה לא ניתן [ויקרא י"ט כ'] ואפילו ממילא, כצ"ל:

ובמקום אחר הארכתי ליישב סוגיא דשוו גיטי נשים כו' [גיטין ע" ע"ב], אלא לטעמא דמר לא צעי אגב אלא משתחרר צחצר, ולטעמא דידי צעי אגב:

משה"ק סופר מפ"פ דמיין

יב) בבכורות דף כ' לא נזכר מזה בתוס', וכנראה דצ"ל 'תוס' כתובות דף כ' ע"ב', עיי"ש תוס' ד"ה ורבי יוחנן.

י) יש כאן שיבוש, וכנראה דצ"ל: "שהוא יקנה כז' וישראל בכך". יא) עיין קידושין י"ט ע"ב.

הקדמה מהמחבר למסכת פסחים

ויאמר יחזקאל מה יתרון לאדם בכל עמלו, כל ימי חיי הבלו, אם לא יעשה דבר טוב זכרון לפועלו, חק עולם יהיה לו, גם כי ירדם בקבר דעת שפתיו ברור מללו, לכן להיות כי כל ימי מיום הייתי בן עשרים, זיכני השם בחסדו ללמוד עם תלמידים, וחידישתי כמה דברים נחמדים, בחידושי הלכה תוסי על כמה מסכתות דברי חידודים, להעיר אוזן בלימודים, ואמנם לא העליתי הכל על הספר וחבל על האבודים, וכעת אני משמח בחלקי אשר כתבתי לזכרון וגם אשר כתבו התלמידים. וכבר זיכני השם זה שבעה שנים להוציא לאור חיבורי "נודע ביהודה", ואז קראתי בשם על שם אדוני אבי אבי התעודה, והיום שלמתי נדרי גם אם לבינה אקרא לאמי הצנועה והחסידה, לעשות ציון לנפשה הטהורה, ובחירתי להעלות בראשונה על מזבח הדפוס על שלש מסכתות ברכות פסחים ביצה "ציון לנפש חיה". ומסכת ברכות עיקרה לברך ברכת הנהנין, ולא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם [דברים ח', ג'], כי האדם כולל הגוף והנפש, הגוף יקרא אדם על שם האדמה אשר לוקח משם, והנפש הניתנה לאדם החצובה מכסא כבודו, נקראת אדם על שם אדמה לעליון [ישעיה י"ד, י"ד], ועל הכסא דמות כמראה אדם [יחזקאל א', כ"ו], והגוף יחיה על הלחם, וכל מיני הנהנין מגשמיותם יחיה הגוף הגשם, אבל על כל מוצא פי ה' שהיא הברכה, יחיה האדם חיי הנפש, ולכן ציון לנפש חיה הוא הברכה. ומסכת פסחים הוא מצות הפסח שנצטוונו בצאת ישראל ממצרים, וידוע שכל גלות מצרים היה תיקון לחטא אדם הראשון שאכל מעץ הדעת, וכן נאמר לאברהם אבינו בברית בין הבתרים [בראשית ט"ו, י"ג] ידוע תדע כי גר יהיה זרעך וגו'. אמר ידוע תדע, רמז לו שזה בעון עץ הדעת, ותדע אותיות דעת, וכאשר חטא אדם נסתלק ממנו נפש חיה, אשר עליה כתיב [שם ב', ז'] ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה, רמז לו כי הוא חי לעולם, וכן היה אם לא חטא, וכאשר חטא נתקיים מאמרו של הקב"ה [שם פסוק י"ז] ביום אכלך ממנו מות תמות, כי שלטה בו המיתה, ונסתלק תיכף אותה מדרגה של נפש חיה, כי הוא יחיד במדרגה זו קודם החטא. ולכן כתיב [שמות י"ב, מ'] ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה. ובוה נתקן נפש חיה, כי נפש מספרו כן, ואז זכו לנפש חיה. וכן היה מתקיים אם לא היו חוטאים בעגל היו חרות על הלוחות ממלאך המות [עבודה זרה ה' ע"א]. ולכן כל מצות הפסח הוא ציון לנפש חיה. ומסכת ביצה הוא על מלאכת יום טוב, אך אשר יאכל לכל נפש [שמות י"ב, ט"ז]. ולכן בחירתי בשלש מסכתות הללו להעלותם בשם **ציון לנפש חיה**. ויען כי בחיבורי נודע ביהודה קראתי שם העצם על שם אדוני אבי ז"ל ושם אמי ברמז המספר קטן, ועתה קראתי שם העצם על שם אמי ז"ל, נפש חיה היא שמה, ושם אדוני אבי במספר הלמ"ד שבראש מלת לנפש, כי יהודה מספרו שלשים, וציון הוא ציון לשמי יחזקאל, חושבנא דדין כחושבנא דדין.

וצריך אני להודיע כי כל דברי הם לתלמידים, אבל גדולי הדור המה יכולים לחדש דברים הטובים יותר, כי אני בעניי הכינותי מנחת עני, ואמנם גם לגדולים ממני לפעמים יהיה להם תועלת, ועל כל פנים ארויח להם הזמן, ודבר שיגעתי בו כמה שעות הם ימצאו מוכן לפנים, ובשיטה דרבי חנינא סגן הכהנים לא יאומן כי יסופר גודל היגיעה שיגעתי בה, כמה לילות נדדתי שינה מעיני, וביחוד שיטת רבינו הגדול הרמב"ם בהקדמתו לסדר טהרות הביא סוגיא זו, וכל דבריו הם לכאורה דברי תימה, ובעזרה"י העליתי ארוכה לכל דבריו. ומעתה אתן שבח והודיה לצורי וקוני, אשר זיכני זה חמישים שנה להרביץ תורה, וכה יגמור בעדי, כל ימי קיום שלדי, ויאיר עיני, ועיני זרעי, ועיני תלמידי, בתורתו תורת אמת.

דברי החותם בהודאה וכורע בברוך.

יחזקאל הלוי לנדא

התנצלות המחבר

אמר המחבר כבר נודע ונתפרסם בכל המקומות אשר הייתי שאני מזהיר ומוכיח ברוב הדרשות אשר אני דורש ברבים להיות נזהר מאד בכבוד האומות אשר בזמנינו, ואנחנו חוסים בארצותיהם ובמדינותיהם, וחייבים אנחנו להתפלל בשלום המלכים והשרים וחילותיהם, ולהתפלל על שלום המדינה ויושביה, וחלילה לנו להיות כפויי טובה, אשר המה מטיבים עמנו ונותנים לנו מחיה ושארית בארץ. וגם אני מזהיר תמיד על הגזל ועל הגניבה, ומודיע כי אין חילוק כלל באיסור גזילה וגניבה בין ממון של יהודי ובין ממון של נכרי, הכל כמבואר בארוכה בריש חיבורי נודע ביהודה, והכל הולך אחר החיתום, שכל מקום שנמצא בשום חיבור דבר גנאי על עכו"ם או גויים וכותים וכיוצא בלשונות הללו, שלא תטעה לפרש על האומות הללו שבזמנינו, כי המפרש כן הוא טועה ומפרש שלא כדת של תורה, אבל הכוונה על האומות הקדמונים שהיו מאמינים בכוכבים ומזלות, וכמו כת הצבא שהזכיר הרמב"ם בספר המורה, שאותן האומות אפיקורסים ומינים היו ולא הודו בבריאת עולם והכחישו כל המופתים והכחישו הנבואה, ולכן יזהר כל אחד בדברי אלה וישים אותו על לבו לזכרון.

ועל הטוב יזכר שמה של האשה אשר עמדי, אשת חיל הצנועה והחסידה, זוגתי הרבנית מרת **ליבא** ת"י, והני נשי במה קזכיין באמתוני לגברייהו. וכבר הזכרתי בהקדמת חיבורי נודע ביהודה רב זכותה בזה בשני הנעורים, ועכשיו מה טובה וחסדה לעת זקנותי וכשלוך כחי, היא משגחת בעינא פקיאח על שמירת בריאת גופי, וגם בלילה אינה נותנת שינה לעיניה ותנומה לפעפיה, וטרחת בזה רב ועצום, ישלם לה השם חסדה וגמולה הטוב להאריך ימיה ושנותיה בנעימים ובכבוד כל הימים, תמצא תמיד נחת מזרעה וזרע זרעה בהכשר ויתרון, ותנצל מאף וחרון, עוז והדר תלבש ותשחק ליום אחרון, אמן.

ת פ ל ה

אשר יסדו הרבנים המאורות הגדולים ב"ד מו"ש על הצלחת
אדוננו האדיר באדירים הקיי סר יר"ה וחילותיו בעת
המלחמה

וע"פ ראשי מנהיגי קציני עדת ישראל פראג בצרוף
הרבנים ב"ד הגדול הנ"ל יצאה הפקודה בכל בתי הכנסיות
לאומרה ערב ובקר עד כי יברך ה' את עמו בשלום

נדפס בק"ק פראג

ד"ח מרחשון שנת

תפלת

ישראל

אלו עשרים מומרים יאמרו קודם התפלה זו

ז ט"י יח כ' בא כ"ז לג מ"ד מ"ה מ"ז ס"ז ע"ב צ"א ק"ז ק"ח

ק"יח קכ"ה קכ"ח קמ"ד קמ"ז

Preces has imprimi posse judico. Pragae 24. Octobris 1805.

Carolus Fischer.

תפלה

אָנָּא אב הרחמים והחסד העונה בכל עת צרוּתֵינוּ . לקול
שׁוֹעֲתֵינוּ . גם היום פתח לנו שְׁעַרֵי רַחֲמִים . שְׁעַרֵי רְצוֹן . וקבל אֶת
תְּפִלָּתֵינוּ . אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ מִתְחַנְּנִים וּמִבְקָשִׁים בְּכָל לִבֵּנוּ . בְּזָכוֹת
מִזְמוֹרֵי תְהִלִּים שֶׁקְרָאנוּ לְפָנֶיךָ . תְּצַלִּיחַ אֶת אֲדוֹנֵנוּ מִלְּכָנוּ הַקִּיָּסָר
הָאֲדִיר וְהַחֲסִיד פֶּרֶא נֶץ הַשְּׁנִי . קִיָּסָר אוֹסְטְרִיָּה וְקִיָּסָר רוֹמִי
וְתָרוֹם קָרְנוּ וְהוֹדוּ . וְתַרְבֵּה יְשׁוּמוֹ . וְשָׁלוֹם הָאֲהוּבָה הַקִּיָּסָרִית .
הַמְהִילָלָה הַמּוֹשְׁלֶמֶת הַחֲכָמָה . מֵאֲרִי עֵט רֵעוּזֵי אֵ . וְשָׁלוֹם
כָּל בֵּית הַקִּיָּסָר אוֹסְטְרִיָּה . וּכְשֵׁם שֶׁעָשִׂיתָ חֶסֶד עִם דָּוִד הַמֶּלֶךְ עֲתָ
אֲשֶׁר הִתְחַנַּן לְפָנֶיךָ בְּמִזְמוֹרֵי אֵלֶּה . וּפְדִיתָ אוֹתוֹ מִכַּף כָּל אוֹיְבָיו .
וְהִצַּלְתָּ אוֹתוֹ וְאֶת כָּל צָבָאוֹ בְּלָכְתוֹ לְמַלְחָמָה . כֵּן תַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ
חֶסֶד לְמַלְאוֹת מִשְׁאֲלוֹתֵינוּ . אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ שׁוֹאֲלִים וּמִבְקָשִׁים . עַל
הַצִּלְחַת אֲדוֹנֵנוּ אב הַמְּדִינָה הַקִּיָּסָר פֶּרֶא נֶץ הַשְּׁנִי . לְהַצִּלִּיחוֹ
בְּכָל עֲנִיָּנוּ . וְלַעֲמָרוֹ בְּכָל דְרָכָיו . וְשַׁלַּח מְלֹאכֶיךָ הַרְחָמִים לְפָנָיו .
כְּדַכְתִּיב כִּי מְלֹאכָיו יֵצֵיחַ לָךְ לְשִׁמְרָךְ בְּכָל דְרָכֶיךָ . וְלַהֲצִילוֹ מִכָּל
פְּנָעִים וְחַלְאִים רָעִים . וְתִגְבִּיהַ אוֹתוֹ . וְאֶת כָּל שְׂרֵי צָבָאוֹ וְחִילוֹתָיו .
וְהַמְּלָכוֹת . וְהָאוֹמִים . וְנַגִּידֵי אֶרֶץ . וְרֹאשֵׁי צָבָאוֹת . וְאֲנָשֵׁי מַלְחָמָה .
אֲשֶׁר חָבְרוּ עִמּוֹ . לְהַלְחֵם בְּיוֹם קָרֵב . כָּלֵם יִצְלִיחוּ בְּהַצִּלְחָה גְּדוּלָה
וּנְפִלְאָה . יִלְכוּ וְלֹא יִיעֲפוּ . יְרוּצוּ וְלֹא יִיגְעוּ . לִילָה בְּיוֹם יָאִיר לָהֶם .
בכל

בְּכֹל מְקוֹם אֲשֶׁר יֵלְכוּ וְאֲשֶׁר יָבוֹאוּ חֲלוּצֵי צְבָא יִשְׁכְּלוּ וַיִּצְלִיחוּ :

אֲתָהּ אָבִינוּ שְׁבַשְׁמִים הָאֵל עֵינֵי הַשֶּׁכֶל שָׂרֵי צְבָאוֹ וְכֹל יוֹעֲצָיו
 שִׁיתָנוּ עֲצָה נְכוֹנָה וְאַמוּנָה לְטוֹבַת הַקִּיסָר יִרְהַ וְעַל כָּל דְּרָכֵיהֶם
 יִגִּיה אֹרֹךְ הַחַצְלָחָה וְעַל כָּל נְתִיבוֹתֵיהֶם שְׁלוֹם טוֹבָה וּבִרְכָה וְתָז
 בְּלֵב כָּל שׁוֹנְאָיו שְׁיִבְקֶשׁוּ שְׁלוֹם וְאַמֶּת וְכֹל אֲשֶׁר הִשְׁבּוּ עָלָיו רָעָה
 יִשׁוּבוּ אֵלָיו לֵאמֹר הִנְנוּ קוֹרְאִים לְשָׁלוֹם לָךְ וַיְכִירוּ כָּל הַמְּלָכִים
 וַיִּדְעוּ כָּל הַדְּוֹנִים אֵת כַּח גְּבוּרַת וּגְדוּלַת הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל הַקִּיסָר
 פֶּרְאֵנִץ הַשֵּׁנִי יִרְהַ וְתַעֲלֶה קַרְנוֹ בְּתַכְלִית הַדְּוִמְמוֹת אוֹתוֹ וְאֵת
 הַגְּבִירָה הַקִּיסָרִית וְזָרַע בְּרָךְ וְאַחֵי הַמֶּלֶךְ הַקִּיסָר עֵרֶץ הַעֲדָצָאג
 קֶאֶרֶל זֶה שֵׁמוֹ לְעוֹלָם גְּבוּרַת חֵיל מָגֵן וּמַחֲסֶה מְדִינַת בֵּיהֶם וְכֹל
 אֲחֵי הַפְּרָתִים וְהַפְּחוֹת כָּלֵם מְלוֹמְדֵי מְלַחְמָה וְכֹל הַסַּנְגִּים וְשָׂרֵי
 הַמְּדִינֹת וְשָׂרֵי צְבָאוֹת הָעוֹמְדִים עַל פְּקוּדֹת הַיְלֻזָּתָיו וְכֹל בֵּית
 הַקִּיסָר אוֹסְטְרִיָּה תְּגַבִּיה וְתַצְלִיחַ וְתָרוֹם כְּבוֹדָם וְתָז שְׁלוֹם בְּכֹל
 אֲרָצוֹתֵיהֶם וְלֹא תַעֲבֹד חֶרֶב בְּכֹל גְּבוּלֵיהֶם :

וְאוֹתָנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּהֲזֵן לַחַן וְלַחֲסֵד וְלִרְחֻמִּים בְּעֵינֵי אֲדוֹנֵינוּ
 הַקִּיסָר יִרְהַ וּבְעֵינֵי הַיְדִידָה הַקִּיסָרִית וּבְעֵינֵי כָּל שָׂרָיו וְיוֹעֲצָיו
 עֲזָרְנוּ עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ אָמֵן וְכִי"ר :

Himmliſcher Vater! begeben mit deiner göttlichen Weiſheit Seine tapfere Feldherren und Seine treuen Räthe, daß ſie ſtets ihren weſen großen Kaiſer mit dem wahren guten Rathe zu allerhöchſt Seinem Beſten dienen, überall folge ihnen rühmlicher Friede und Segen, und auf allen Wegen leichte ihnen die Fackel des Glücks.

Lenke auch die Herzen Seiner Feinde ſo, daß ſie von Ihm den Frieden erſuchen, und alle jene nachtheilige Gedanken die ſie gegen Allerhöchſtſelben hegten, ſo verändern, daß ſie. Ihm bitzend den Delyweig reichen ſollen.

Alle Fürſten und Herrſcher erkennen dann die Macht und Größe unſeres großen Kaiſers, und das Füllhorn Seines Ruhms blühe bis zur höchſten Stufe: Laß dieſem unſern großen, gnädigen Kaiſer, unſere allergnädigſte Landesmutter, allerhöchſt Ihre erlauchte hoffnungsvolle Sprößlinge, dem erlauchten Bruder und unkerblichen Helden, dem Kettel Böhmens, und alle heldenmüthige Erzherzoge nebst dem ganzen erlauchten Kaiſerhaus, den tapfern Feldherren und allen Großen des Reichs die ſchönſten Gaden des Ruhms und Wohls genießen. Laß den ehrenvollſten Frieden in Seine weitausgedehnte Staaten zurück kehren, und kein kriegeriſches Schwert mehr in ihrer Mitte blitzen. Und auch uns Kinder Israels laß ſowohl in Seinen und allerhöchſt Seiner erlauchten kaiſerl. Gattin, als in Seiner Räthe und hohen Diener Nutzen, Gnade und Heil finden. Zur Ehre deines großen Namens Herr! Amen.

Vater der Gnade und des Erbarmens! der in jedem Drang der Zeit uns gnädig erhörtest, die Stimme unsers Flehens immer erbarmungsvoll aufnahmst, empfangе dieses unser Gebet, welches wir aus der Fülle unsers gerührten Herzens zu dir senden; und auch im Andenken jener Psalmen die wir andächtig anstimmten: Laß unsern weisen frommen Landesvater Franz den II. in allen Seinen Unternehmungen beglücken, erhebe Seine Majestät und Sein Heil, vermehre Sein und Seiner erhabenen Gemahlin unsrer unvergleichlichen gnädigen Kaiserin Wohl, und jenes des ganzen erlauchten Erzhauses Oesterreich. So wie du den König David seligen Andenkens, als er eben diese Psalmen für dich sang, ihm aus den Schlingen aller seiner Feinde erttetest, ihm und sein ganzes Kriegsheer als sie im Kampfe zogen beglücktest; so sey auch unserem Verlangen um welches wir dich heute inbrünstig ansehn, gnädig. Bewahre unsern gnädigsten Kaiser auf allen Seinen Wegen, schicke deine gute Engel stets vor Ihm her, so wie es im königl. Psalmisten heist cap. 91. v. 11.: „Denn er befiehl den Himmlischen auf allen Wegen dich zu schützen.“ Bewahre Ihm vor allen üblen Zufällen, und unglücklichen Ereignissen. Erhebe Allerhöchstselben und Seine tapfere Kriegsbeere auf dem höchsten Gipfel des Sieges und des Glückes, so daß Seine siegende Schaaren mit jene Seiner erlauchten Verbindeten (die mit Ihm zum gerechten Kampfe sich vereinten) immer unermüdet vorwärts schreiten mögen. Die Nacht sey ihnen so günstig wie der Tag, und überall wo ihre Waffen reichen, werden sie mit Lorbeern gekrönt.

Himm:

G e b e t.

Verfaßt

im hebräischen von die hiesigen jüdischen
Religionsvorsteher und Oberjuristen,
welches auf Veranlassung ihrer und deren hiesigen
Herren

Gemeindevorsteher

in allen Synagogen beym Morgen und Abendgebet für das Glück
der K. auch K. K. Wassen nach vorher gesagten Psalmen cap. 7. 9.

18. 20. 21. 27. 33. 44. 45. 47. 67. 72. 91. 107. 108. 118.

125. 128. 144. 147. gebetet wird.

Prag, 1805.

בבא קמא דף קיד

כ סו ת עינים

כל הצורא' ב'שעמי' כלם יליר כפוי יתבדך והוא על מי הספלי הלא בני אצ אחד כ'ס' ויודך ועלה על דעת היסר צ'אדם' להק' לא לולול בכצוק סוס אלם צ'אדמה' והי' מאיזה עם שיהי' ודבר זה מקורת משה למדנו' כתיב צקורה (הדברים כ"ג ח') לא מתעב תגרי' כי גר הית צ'ארנו' ג'א ולמד קל וחומר' מה העגריים שהעצירו את ישראל צ'בדך' וזרקו וצ'וריהם ליחור' עם כל זה נעצור שהיו לישראל אכסני' שמה' נותה התורה' לא מתעב תגרי' ורצוננו צ'עלי הפלגה' וצ'רונס לצ'ב' (צ"ק דף ג"ז ע"ג) למדו מזה' צירח דשפית מינ' , לא טסדי צ'י קלס' , (וכתתי צ'זה צס"ד דברים נאמנים ונחמדים צ'הקמת' עולה הנה הראשון וצ'קונטרס קול קורא חומר וצ'קפת משס ומלאת) אומות שאנחנו יושנים תפתיהם שלויס וצ'קטיס , רשות נקונה לנו לצ'מוד ילעשות ולקייס את כל דברי התורה , ולסחור בכל מיני מסחר , ולאחז את ידנו בכל אומיות ומלאכיות , וני סתי חסר לצ' ונבוגע , יעלה על לבו לצ'אן ולגדף אומות האל , אינן זה כי אם רע לצ' , והוא כגד התורה והיראה והחכמה' .

ה אמנם עדיין לא שמענו שהחיוצ לדרוש בשלומם וטובתם כל הימים , ואציא ראיות צ'ורות , וכן התורה , וכן הנביאים , ומן הכתובים , וכן המשנה , ומן הגמרא' . מן התורה , הנה עמוך ומולך , שהפרו צ'רית אדם , ולא קמו צ'לחם ומיס' , וסבר את צ'לעס , ולכך כתיב צ'זה (הדברים כ"ג) לא תדרוש שלומם וטובתם כל ימך לעולם , (ועיין רמב"ן סס) תה שאין כן אומה , הנושנת לנו מזה צ'ארץ , אתה מחויב על פי התורה , לדרוש שלומם וטובתם , ועוד אפילו עמוך ומולך גופייהו , שהפרו צ'רית אחיס , והיו עיבדי אליים , עם כ"ו הדין נותן , אם הם פוהחים צ'חד מחלה , משלימים עמכם , כמו שאמר הכתיב (שמואל ב' י"ד ז') וילמדו דוד אעשה חסד עם מן בן נחש , כאשר עשה אציו צ'מדי הסד , וכן מצויר צ'רמב"ס פרק ו' עה"ל תלכי' הלכה ו' . ושנוי צ'נביאים , ירמיה שלח צ'סס ה' , לכל צ'ני הגולה (ירמיה כ"ז ז') דרשו את שלום העיר , אשר הגלתי אתכם שמה , והתפללו צ'עדה אל ה' , כי שלומה יהיה שלום לכם' . ועשולש צ'כתובי' (עזרא ט' י"ח) ארץ נדה היא , צ'נדת עמי הארנות , צ'תועבותיהם וגומר , לא תדרשו שלומם וטובתם עד עולם וגומר , משמע אצל אומות שמעשיהם נאים , ההולכים על דרך ישרה , שיצור לו האדם , החיוצ' על כל איס וצ'ראל , לדרוש שלומם וטובתם' . ומרוב צ'משנה (אצ'רת פרק ג' משנה ג') ר"ח סגן הכהנים אומר , הוי מתפלל בשלומה של מלכות כו' (כאשר נוהגין בכל תפלות ישראל) ומתווש צ'גמרא (צ'רות דף י"ז ע"א) מדגלא צ'פומי' דאני , לעולם יהא אדם ערוס צ'יראה , מיננה רך , משצ' חימה , מרצה שלום עם אחיו , ועם קרוביו , ועם כל אדם , אפילו עם עכו"ם צ'שוק , כדי שיהא אהוב למעלה , ונחמד למטה , ויהא מקובל על הצ'רוי' , אמרו עליו על ריב' שלא הקדימו אדם שלום מעול' , אפי' עכו"ם צ'שוק' .

ו עדיין מוצת צ'אור , אם ראוי ישראל לברות צ'רית , עם אחד ע'אומה אחרת , אם גם הוא זוכר הצ'רית וקייס מתאמרו , אף על זה , ספקתי עיני ולצ'י כל הימים , הסתגל צ'לששה אצ'ות , ואי אתה צ'א לירי שאלה זו' . הצ'רהס היה עצרי ראש המאנוני' , וצ'צ'ומלך מעצדי אליים , וכתיב (צ'רשית כ"א כ"ז) ויכרהו שניהם צ'רית , ואחריו יצחק בני עם אצ'ומלך , (סס כ"ו כ"ח) ואחריו יעקב בני עם לצ'ן , (סס ל"א מ"ד) וא"ת קודם מתן תורה שאני , הצ'ע נא וראה , גם איס שלמה מלך ישראל , כרת צ'רית עם מירס , כדכתיב (מלכים א' ה' כ"ז) והיז שלום צ'ין מירס , וצ'ין שלמה , ויכרתו שניהם צ'רות , ועיין מוכספת יצמות דף כ"ג ע"א ד"ה הווא' .

ז ואם צ'אלה לא יומרו ספיקותיך , ותשאל לשמי והוא פלא צ'עינדך , אם ראוי אהנו בני ישראל להלוות מעו' , לצ'עניי אומה אחרת , צ'שעת דוחקס , או לצ'רונס ענייהם , ולעשות עמכם צ'דקה וחסד , שא עינדך וראה , כתיב צ'תורה (שמות כ"ז כ"ד) אם צ'סך תלוה את עמי , את העני עמך , לא תהיה לו כנושה , ואמרו צ'נכילתא דר"י היה דורס , אם כסך תלוה חוצה , ולא דשית , כמו סכתב רס' צ'צ'קומו , ואמרו צ'עלי הלמוד ז"ל (צ'לפת צ'מ דף ע"א א') עמי ועכו"ם , עמי קוד' , עני ועשיר , עני קודם , ענייך , ועניו עורך , ענייך קודם , והרי הצ'דד מעורס , שעל פי הדין , אהנו חייבים להלוות לעכו"ם , אלא איס לישראל משפט הצ'בורה ודין קדימה , קבל אם ישראל אינן צ'ריך הלוואה , ועכו"ם צ'ריך , או אם יד ישראל משגת , להלוות גם שניהם , החיוצ להלוות לעכו"ם , דון מיני' , שהחיוצ לתת לעניו עכו"ם צ'דקה , כי הנה אמרו ז"ל (שצ'ת דף ס"ג ע"א) גדול המלוה , ויותר מן העששה צ'דקה , ועתה הדעת מצ'רעת , אם החיוצ להלוות , צ'דקה מיצ'יאי' .

ח וחכמי המשנה וההלמוד הוסיפו , מתן תנינא (גיטין דף כ"ט ע"ג) אינן מתחין צ'יד עניו עכו"ם , צ'לקט סכתה ופיאה , ואמרו צ'תלמוד (סס דף ס"א ע"א) מפרשים עניו עכו"ם , עם עניו וצ'ראל , ומצ'קריס חולי עכו"ם , עם חולי וצ'ראל , וצ'בדיו קתי עכו"ם , עם מתו וצ'ראל , משום דכיו שלום , ודרכי שלום דארויותא הוא , דכתיב צ'זה (משלי ג' י"ז) דרכיה דרכי נעים , וכל נצ'ותיו' שלום , כדאמרו (סס דף ג"ט ע"ג) צ'גמרא , וכן מצינו צ'דוד מלך ישראל ע"ה , שהלח מנחמים לחנן , כמצ'אר (שמואל ב' י"ד ז') .

ט ואם צ'כל זאת , לא סצ אפוי-של צ'אל , וישאל אם המלכות עושה מכם , על סוס צ'דבר , הויס היתר לאיס וצ'ראל , לעשות תצ'בולה וערעה , להצ'רית את עמנו מן המכם הוה' . צ'א ואראך מה סכתב צ'ס"ע ח"מ הימן סס"ע סעיף ו' , מוכס ספסוקו המלך , ליטול דצ' קצוב , אפי' צ'זה שישראל יתן ויתר , מ"ת מיקרי דצ' קצוב לכל איס , ודינא דמלכותא דינא , והמצ'רית המכם זה , עוצר על לא תגזול , דכתיב צ'תורה , מפני שגזול מנת המלך , צ'ין שהיה מלך וצ'ראל , צ'ין שהיה מלך עכו"ם , ודין זה שרשו , מתסכת צ'ק כרף הגזול' .

ו' אכור

י"ד אבנור ישתה, אם אלו דינים נאמרים, ליעזבי גלולים, עוזבי רגזי ופדך, לעושי רגזו, המה האומות שאומרי' שבני מצי, וצטט תפיקים נקראים, על אחת כמה וכמה. וכל ההולך ישר ישפוט משרים, כל האלוה, ובתנית, וצטט הבנות, וכל האלות, הבנות בשם התלמוד, וכל תזרו ישראל, המה על האומות הקדמונים, שעשו כל התועבות, אשר נשא ה', כמו הנצאיים, (במזבח בהרמז"ס ע"א מהלכות ע"א, וצפירה המשינה במסכת ע"א דף כ"ד ע"ג, ובמורה חלק ג'-פרק כ"ט) וכיוצא בהן, עובדי תרפים ושקונים, אשר הורינו מקדש ה', והרגו חסידו עליין, ועליהם אמר דוד, (צספר תהלים ע"טו) שפוך תחתך על הגוים, אשר לא ידעך, ועל ממלכות אשר צעמך לא קראו, כי אכל את יעקב, ואת נוחו השני, (ובן נחמר ציר ניה יו"ד כ"ה בקצת שנים) ואף כי עתה תהלה לאל, נאצדו כל עובדי אלילים, ואין זכרון מכל הראשונים, אשר עבדו לצעל ועקרון, וכיוצא בהן, עם כל זה מורה לפרסם קלונם צרנים, אולי כמלאים עוד צאיים רחוקים, עובדי נבגי שנים, ואלא יקומו עוד רשעים צעולם, ויתהללו צאלילים, וילכו אחרי ההצל הגוים ההם והצלנו, כמו מלמינו צפני לני מידת שמשמים הבלהות, ומלמינוים גם צמלומות, גם צתרפים, ומחוקים כל ע"ז שהי' צעולם, ומלמדים זכות על עיני ירצים, והארכתני צתקום אחר.

יא יען אשילו אלה, אשר לא ידעו את ה', ומחוקים צאזני צנתי לני צצור, יאות להפלה עליהם, שיצו מדרכם הרעה, ומה כלו דצרי רצותנו ז"ל (צרכות דף יו"ד ע"א) הני צרינו, דהו צצציותיה דרני מאיר כו', קא צעי רחמי עליהו, כי הכי דלוימותו, אמרה ליה צצרו' דציתהו, מאי דעתך, מאסו דכתיב יתמו חטאים מן הארץ וגומה, מוכציו מועטים כו', ללא צעי רחמי עלוהו, דלהדרו צתצונה כו', ויהיו כל יוצרי תצל, שפה אחת ודברים אחדים, לקרוא בלש צסס ה' חלדים חיים, ונלך עולם, ולעבדי צסס אחד, ציוס הווא יהיה ה' אחד ושמו אחד.

(ויקר הדברים דרשו צקונערס קול קורא אומר, צראש הצצור עולת חדש הראשון, שדפסתי פה פראג תקמה"ל, וצקונערס זכרון צספר צראש עולת חדש השני, שדפסתי תקמז"ל, וצחקמה קענה צראש עולת חדש השלישי, וציתר צצרוי אשר עודנה צצצוים, והולאת הדפוס כי רצה היא לכן קצרתו) נאש הדורש עוצלעמו, ודוצר שלום לכל אדם,

אלעזר פלעקעלס

הקדמה ראשונה

נאם הנגר חין חיל, לא צמ ולא צמיל, צה' אהלל דבר, על הצמיד ועל העבר, מצטן חינו חלי אהה, מאז ועד עתה, ועד אצוה צבלה חלי קצר, צאלדים אהלל דבר, מיוס צאחי מצית חמי מחדר בורתי, עשית פלא נגד אצותי, הרקות צרם צצבתך, להצן חלתד תורתך, צנחת ושונה, צאהצה ופצה, המה גדלוני צעשועים, והצדילוני מן התועים, וצחרו אלופים מצובלים, מלמדים המועילים ומסבילים, (ועל צצס אלוף נעורי, הרצני הווצולג צצורה וצחסיות צצמנה וזקנה, ויו הכהונה, כקצ"ת מזה' תשה כ"ן רופא זיללה"ה אשר קראתי עליו מופד מר ה' אלול תקצ"ב לפ"ק והוא נדפס צצצרו עולת עני דרוש י"ד דרשו משס) וכאשר הייתי צן שנים עשר שנים תמימים, והולכתי אצי מורי ז"ל לרצו הוואיר עינו חכמים, הוא צצוד מורי החאירי, ישעי וחורי, (הדצ הגאון הגדול המפורסם מזהר"ס פישלם כ"ע) ואזרו עיני כי עשמתו דצס וצצפת נופיה, שני שנים רופים, ומסס הצואני אל צית היין זה הני ועוקר הרים, ראש הצצורים, דצן של כל ישראל ורצנים, כוד חכמים וצצוים, ראש וראשון צצורני, (מרכא ודצנא יחוקאל נכיוא הלויס) ונשיא חלדים צצוכו, צצצמר קצרו גופו הטהור צציון, וצציתו צצן עין עליין, עשר שנים שקדתי על דלתותיו, לשמוע יום יום שכל טוב מן שפתותיו, דצרו ערצים ומחוקים, צס"ס וכוסקים, ות"ל כפי קרה השנתי, ונעתי ומלתי, את שחבנה נפשי ולבי ראה, צצפסול התלמידי' ודרכי הוראה, כצצואר צצסכית ראש הצצור, עולת צצור, אשרי לתלמיד סרצו מודה לו, לצצמו ולהללו, יוטרם אשר הייתי צן צצע עשרה שנה, אצצתי עיני אשה כצרה עוצה והגונה, מוצע היחוס והיעצלה, אשר מעולם אנשי השם לשם ולתפארת ולתהלה, וציוס חמתתי והצחת לבו, הרצה לי חדיני חצי, כסך וזהב וכלי חמדה, גם חותני הרצה יעלי מורה ומתן ונה, אצל צעוני לעשרים שנה לא הנעתי, ולא קיה צי עוד רומי כי ירורים צצצתי, ונעתי צצצתי, ומנחה לא מלאתי, צצגנה וצצנה חלתי לחם עוני, והצלי קבלי עונוני, ים לצצרה לא יחד כצצי, תיין חמי היצן הוא ומתן חצי, סדי הי"סם ענוני, ניגוסים רעים נגשוני, לו וצול וצלו, את הכל מצלו, צצני צצת ומדס, וכל ספרי הקודס, אנשים רקים קבאוני, אשר מאסחים לשית אותם עם כלצו חצי, וכצת שאלתם, וצס קבאתם, כי הייתי תלמיד חכם צצצניהם, וצצן נגד פניהם, ונשאוני כחצור, כדבר האמור, יצפס חרן, יפי ר"ע כשהיה יצס חרן, והתה סגו וקצו, ולא ידעו, כי חין צי סצונית צצצונית מתלמידי חכמים, שאלתם

ס פ ר

בן יוחאי

מבאר צפונות במאמרי

התנא האלהי רבי שמעון בן יוחאי ז"ל

הכתובים

בכל הש"ס בבלי וירושלמי ספרא וספרי ותוספתא

וההפרש ויתרון הגדול

בדינים והלכות ובספורים

אשר יש בין אמרי איש אלהים אלהי מהמאמרים שנאמרו בשם רבי שמעון בן יוחאי להנאמרים בשם רבי שמעון שהם ככל הש"ס.

וההבדל בערכו בכל תלמוד בבלי וירושלמי בין היותו טרם לכתו להמסרה לבין היותו אחרי צאתו מהמסרה והוכחות גלויות חזקות שהספר הורר הקדוש ורעיא מדימנא ומדרש הנעלם והתקונים מהיכרים מהתנא רבי שמעון בן יוחאי זה המפורסם בשני התלמודים וממתיבתא דיליה וחשובות נצחות וברורות לכל שואל וכותב שטנה על ספר הורר מרור דוד בכלל ובפרט ומשפטי תרברים הנוכנים מספר הורר להלכה ולדון על פיהם הנמצאים בדברי רבותינו הפוסקים ובלתי נמצאים בהם כחוק הדר הוא באר הטיב בדברי צוח לטען הבין את כל לומר בו:

ומחובר מאתי.

הקטן מקטני העברים * המחבר ספר מוסדות הכלל וספר הענין וספר בית רבי ותולדות רבינו הקדוש הנדפס מתוך ברשיון בראש ספרי המשניות ממנו לוקח.

משה בן רב מנחם מענדל קוניץ מאובן

המסרה

ה' תקע"ה ל"ב"ע

Ben Jochai.

וויין

גערדוקט ביא געארג האלצינגער, קיין קעניגל פריפיל' בוכרוקער אין דייטשער אונד עברעאישער שפראכע.

W i e n, 1815.

Gebruckt bey Georg Soljinger, kais. königl. privil. Buchdrucker in deutscher und ebräischer Sprache.

מודעה

למען הוצאת כל קודם כספר פשוטה ועון, ולהודיעה כי אמת ונכון הוא, שכל תקום אשר נמלא בספריו הקדושים דברי סרה על האמות, נשם עכ"ם, בו נכרי. לא כיוון על העמים היקרים שבמדינתנו, אשר זהו להשיג נשגות בכל חכמה, ויעפילו לעלות על צמחי הדב, ויכל תלוות המורה אשר נלשנו בתורתנו הקדושה מייבנו זהם כמונו או לעומת זו. כמו שכתבתי בספרי העיון (ב"ה פט"ו פנ"ג), ח"ל: כמוש אלהי העורס זה הי' אלהי עמון ומואב, נכתבו אוי לך מוחל אצרת עם כמוש (במדבר כ"א כ"ט), ועיני האנשים הם רבו בעירוב, לא ידעו ולא הבינו ענין האלהות, והאלו אשרי הכל ויחילו, והדבר אשר נסר לא האנו לקרואו ב"ה אלהים, אמתו ענד ונשמו נשבע, לכן הוהיה אמתו תורתנו הקדושה, ובס רבותינו חכמי התלמוד האומים אמונתנו, על התרחקות מ"ה, שלא יאמרו לנבנו כחוכים בתכלית הסבלות, ולא נלמדו לכת באחריותם השקטים, פן תאחד חכמת תורתנו חשט, כאשר הפלגים ב' התורה (פ"ב מה"ג) לספר מסכלותם ורחקם מתחמת דעתם. אבל העמים אשר אנו שוכנים בתוכם עתה, חזינים ענין אלהות ומאמינים באלהים שבשמים, ויחמנו מכל אשר היה מקדם להם, מאורות החכמה הקודרים ולא נראה אחרים כי יאלו לטעו שכלם ושקידתם נלבות לעין כל יוקרתם, ויודעים כי משפט הטוב יחייב לראות את אלהים בני תכל כחוכים, ויעידו לאים איש בעני ישראל נשם ככה כאלר, כי ארם הוא, ולאחרו חייבים לראות אמתם כמונו, כחאמר ר' יוחנן (מגילה ט"ז א') כל האומר דבר חכמה שפילו צאומות העולם נקרא חכם, אחר שפילו צאו"ה, לפי שבמדינה הי' דבר חכמה יקר צין העמים, אחרם עתה דונם חכמים ונבונים, מוקרים ענין אלהי והאחרים הגשם אחרי פות הגוי, ויבדו מזוירים צענינים האלה לתקועם צלל העם, ויתרוקן גדול חכמים יקראו. ואלר החכם ר' יוחנן במאמרו, נקרא **חכם**, לא לאומר רק שיקרא נשם ותואר זה, אלא הדבר כפוע שיתואר האדם בתעשיו, וכמנרף הכסף נקרא טורף, והממלא המים לברין הספינה יקרא מלח, צורו שהעוסק בחכמה לא יעזב להמאר צמטשיו ולקראת חכם? אלא נונתו לאומר האף אם לא מעני ישראל הוא נקרא חכם להיות בכלל חכם הבחוב, כאשר הפדס שכלל צמאמר עם חכם וצין, וכל מנות השדס, כעו והצפת לרעך כחור, ומי אחיך עמך, לא תגזול, לא תרצח, לא תשך, וכמוהם, התמינה המורה אומתו צו כמונו בני ישראל איש דערה, עכ"ל בספרי העיון.

יחור שאת ויתר על מנולו בהפלגת דמותו אהבת העמים הישרים והאשכנזים האלה, הארס (סנהדרין כ"ט א') ענין אף גוי העוסק צמורה אהוב ככה גדול שנחל' אשר יעשה אומם האדם ומי צהם, כהנים לויים וישראלים לא נאמר אלא האדם, הא לודת אף גוי העוסק צמורה הי' הוא נכח בגדול. הרב דרש"י אומר שגיה בספרו (פ' אחרי פ"ג, ויהצאת נקודו צמום' ז"ק ל"א א') ד"ה אלה, וסיימה ב"ה: וכן הוא אומר פתחו שערים, ויפתחו כהנים לויים וישראלים לא נאמר, אלא ויפתחו גוי נדיק, וכן רענ לדיקים נה', רענו כהנים לויים וישראלים לא נאמר, אלא רענ לדיקים צה', הא לודת אף גוי צמטשע. ובה"א זה הסבר לה' לדיקים ויפתחו לא נאמר, אלא לויים וישראלים לא נאמר, אלא לויים וישראלים לא נאמר, אלא לויים וישראלים לא נאמר. והכתי התשנה למדנו (אמת פ"ג מ"ד) חזירי אר"ם שצברו צללם אלהים וכו' דהיינו כל אדם וכל עם, המקיים מצוותיו צמטשע, וכן מוכח לפי שהתשנה השנה צפנו עמנו חזירין ישראל וכו' כה"ה התוס' י"ט ע"ט. — ואף עבד טבחים ומולות עממים הקדושים המתנבב בדרך הישר עדיף מישראל הדרך עקלתו. כדתינו ר' אבובי (ע"ז ל"ו סע"א), ועיין דמ"ס (ה' ע"ב ע"ב) — ואמר דמותו צמטשע (תמומה ר"פ עקב) כמו שישראל מקיימים מצות, אומת העולם ב"כ מקיימים מצות, וכמו שישראל מצמיים להק"ה, את האומות שבשמים שנחל' (מלכוני ח' י"א) כי תחדד עמם עד מנולו גדול שמו צמום. — כי הכנדים האלה הצומרים מצות אמונתם אהבי ה' גם הנה, בתאמר דמותו (לקוט עינים סו' ר"ד) עתה הקצ"ה להחליט להסמך אומת העולם חיי ע"ה, דכתיב הכיך ילכד דוק, אלו לדיקי אומת העולם שבה כהנים (אלאן ויהי פחד ישעי' ס"ו י') להק"ה, עכ"ל. וכבר דרשו חכמי התלמוד על פי המנח' ר' יהושע (תוספתא סנהדרין פ"ג, וצאת דד"ר ק"ז, וילקוט מלכים ס"ו מ"ד) מתקדש מצודה, שחסידי העמים אשר ישמרו את מצוותיהם אהב בני עולם הבא, וכן אמרו בתלמוד (סנהדרין ק"ה סע"א) לפרט כן משמעינו (ר"פ חלק) נלעם הוא דלן לו ע"ה, אלא שארי האומות העולם שם להם עולם הבא. וכן למדת הרמב"ם (פ"ג מה"ג) דמ"ס (ה' ע"ב) ובהלכותיו ס"ו יד החוקה בשלם מקומות (כ"ה) פסחה פ"ג ה"ה, וה' עדות פ"א ה"י, וה' מלכים ספ"ח), ועיין עוד מ"ס (ה' אב"י אבירי ציאה פ"ד ה"ז). — ולחיות אלוין שום ספק צממת שר לדיקי הכמים, תני' צמטשע (ב"ב ט"ו דע"ג) חסיד הי' צאומת וחצו שמו וצא לקול שרו. —

וראוי להעמיק פה מה שכתבתי בספרי **התצטרף** (טולל שאלות ותשובות צענינים פרטים ויקרים, ועהרט ככתב, ונדלות ה' הגני עמיד להאיארא לאור סדיס, כך אחר כך מדי שנה צמנה), ח"ל: אכן עם חכם ונכון הגוי הגדול הזה, אשר צהם צמר ה' לשכן אומתו צמכס, צורך יהיה מכל העמים אשר היה מקדם, כמה יאמינו באלהי השמים, וכל מי שאינו מודה בעצרת אלוילים ויחמין כי יש אלהים צמשים נקרא צמטשע יקודי כמונו, כה"ה מאור עיניו ר"ה ז"ל (סנהדרין י"ט ז'), וכן מוכח מתורה שכתב ותורה כענין פה. כה"ה תוס' (מגילה פ"ג רע"ב) דמ"ס בל, ע"ה העי"ב. ודינתי האחריר הריצ"ה ז"ל כן צמטשענו (ס"ו ק"ט) צמס צמל התחומות הר"ה, העמים שבמדינתנו לאו עובדי עבודה זרה הם ולא אולי צמרה ולא חורו לה וכו' ע"ה. וצורינו הרמ"ה ז"ל כן צמס דרכי השם (פ"ה ס"ו ק"ז), ועל דברים אלה רחמי ש"ך י"ד ס"ו ק"א ס"ק ז'), עמים שבמדינתנו אינם עובדים עבודה זרה, ושם אלויל לא ישמע על פיהם, וכל טמאם רק לעשה שמים וארץ וכו'. אכנס לדיקים וסמורים אהב אם יתחוקו צמטשע ולא ירפינה. — וצני עם ישר זה קימו וקאלו עליהם מצות רבות, ויקדשו את תורתנו צמכב, גם מתקריים וצמכדי את ספרי תורתנו צמכ"ה, כמה חכמים ויודעים את מורת האדם וצומתו צמכמה, כי אל אחר צרלנו וצני עלין טולנו. — את אלהים אלהים יראנו מכל ספך יכסרו, ויתעבירו צמכס יצרכו אומתו, ואלהים צך אומם, כחאמר חכמי התלמוד ירושלמי (ברכות ס"ח), גוי אשר פגט את ר' ישעיהו וצמכס, יאמנעל נדר מלך אומתו (והיינו שאינו לך על צמכס, כי על פן צך אלהים נצמדו ועלמו) דכתיב וצמכס צך, עכ"ל הירושלמי. (ולמאמר זה רמז טום' מילין מ"ט א'). — הן כמה יאלטו האומין צמכס הדיק וענש הרשע, ונאומת הכסף חלק אלוהי מעמל. ומי גוי אחר צמך אשר קרצת אלהים יחפצן כחוכים, כל עמי קדם עובדי אלוילים היו ויחילו, השתחו אל אש פחם, ויתחמנו אל חכמים שור אורב עש, אמרו לשמם אלהי אמת, ולענוב אמת עשמינו, וחכמי לן אלה סמורים אהב, קרנים לאל עלין ומרתו, אלהים האמת ויאלווה צמשים, מתפרנס ספרי מוסר המישרים לכת כל אדם, עליים חידודים צמטיים כל חכמה, העולמות עממים הקדושים (כעדות חכמי התלמוד שנת ע"ה א') והצדע אשר היה סוד לעב"ס (כה"ה תוס' כמדות קי"א ח' ד"ה של, ודינתי צמל הספ"ב (עין ע"ז) פנה למד מוד עז כמכמת מצות העשה), וכו חכמי ומיניו ללמד לרבים צמתי מודש החכמות, הפתוחים לפני כל תלמוד וצבין. תצננותם מצב על יריים עולו, ומשק דעת האדם קרצב כל צדא יפשו. רינים מרס צמדו את המורה וספרי כל אומותיהם הכתובות והמסורות, גם דינים מהם התוכו צה וצנו מכל צמטה וגם יק צה מצו. ולרוב נמלטים מתכמת מנעוהם האלמנים, אשר העמיקו גם את דברי התורה שצמל פה כפי יכלתם לצמד ולתפארת. כמו הכנס העממיק שיה סודי משנה צמפת אשכנזית ורומית, שבר הגרתינו לצמד והרד **בהולרות רבנו הקדוש** אשר כתיבתו, גם קרצו לומיני העמיק חכם אז אחר משלי שימת מילן שחכמי האגלום, לעפן יהיו לשוטני מוסר עדיי עלם ועלמה. לכן צני עם זה הם אכתי אמת שומרי משפט ואחריו נדיק, ואומתם לא הרמיקה ממנו גם הארס הכתובים גם האסורה וצמל פה כלל וכלל. וכל ההצרות, כמו לא מרנה, לא תנבב, לא תענה צמך עד שקר, לא תעשה עול צמטשע, ולפני עמל, לא תחן משל, (עיין משנת הרמ"ה ס"ו ע"י), וכמוהם לרוב, הוהירו הכמו, לעומתם, כמונו בני ישראל איש צמחי, ושם נרפן (מגילה לט) לעבור צהה אמת מאחרות כללה, או יגלו הארי וענש השמים צמרון רצ מאשר נעצרו צמך חזני ישראל. כי צדו האחרות לא יעמד ישראל איש צמחי רק צלל מעשה, אלא עד עם יקר זה נוסף עוד סרה קהה מכל עבירות צמטה, והוא מילול סם הכנדה הקודס והטורל, כאשר הורינו דינתי משם מקולו (ספ"ג לח"ב ז'), ח"ל: המשקל לבי, או הצמד ממנו, או המרתה אמת, או יעשה עול, הם נגלל **מחללי השם**, שטרמים נגרים הכנדיים האלה היודעים את הבחוב צמרה לאמר, איך תורה לישראל, שנחל' (צמ"ג י"ד) אחרית ישראל לא יעשו עולה ולא יצדו כזו ולא יתלם צפיהם לשון תרמיית וכו' ע"ה, יכ"ל צמפרי החתף.

וכבר הוצאתו על הארס האמת האלו ונאון עמנו מורשו ודינתי הגדול עם' היקר ענד עיבדה, ושגים דריו מצנו ה"ב מורה צמחול נלדא צמ' ע"ה מ"ה. גם מורה"ז י"גלג ז"ל צמלם ס' עבר התלן עם מושויו אשר נקב צמס עפס האלן, האיע אמרי טמס צה צמאמר פרטיו אשר כינה צמס עלה לתרופס. והיה כל צך דת (אומין אלוהי דת שמהיה) הקראו צמפר, ולא שם לצו לדרים האלה, אן ודון לנו בשאוכ, לכפר פאלטים אשר צמד את כל, וצמטשענו מחרסם להחיות את כל, וצמטשענו לחן דת לחן דת לכל, וצמחלנו לרסם על כל, ויחרן מוסדומי הקדושים ענשב לאחז את כל, ויהרסו יקיו חכמת צני מכל אשר יקיומו את כל, ולאוה משכיל ישר האמת יעיד על כל. — וצמכס ליקר אמתת דבר זה, כמה צונג נקדשת קשר עליון צין חכמת יודיו צלוק וישר, כי לה' הארץ ומולוה, אחר צמרו שוכן ולו צמכסו עלילות כל יושבי חר', הוא אמו כי לי כל הארץ ללוס ואלוים גימ ומחלבות יחי, כל **צדיק באמונתו יחיה**, וראמרה **במלכו ובאלהיו** צמנו ישיע. לכן ומי ולדונו! האזינו קשע אמרי אמת, ומי ומיו כדנר ה'.

בבא קמא דף קיד

שיטה

בבא קמא דף קי"ג ע"ב

מקובצת

ת"פ

דינר לפי שאמר במשנתנו אין פורטין. וספרים יש שגורסים אבל מקבלין ממנו דינר ומחזיר לו את השאר ולפי גירסא זו אפשר לפירושו של הרב. אלא שעדיין קשה מה בין דינר לפירוטות ומה לו לומר ומחזיר לו את השאר ופירוש רש"י ז"ל עיקר. הרשב"א ז"ל.

מוכס ואמר שמואל דינא דמלכותא דינא. וקא סלקא דעתין מוכס זה ישראל שקנה המכס מן המלך בסך ידוע או שמנה אותו גזבר וכיון דדינא דמלכותא דינא ישראל נמי מוכס לאו גזלן הוא. במוכס שאין לו קצבה שאין הרבר קצוב כמה יתן בחבילה של בגדים וכמה יתן בחבילה של פשתן, אבל נוטל הוא כמה שירצה ואין לו קצבה וזה אינו דינא דמלכותא שאינו דינא אלא בדבר הקצוב להם. הראב"ד ז"ל.

וכתב הרמ"ה ז"ל בפריטיו ז"ל: ושמע מינה דכי אמר שמואל דינא דמלכותא דינא בדבר שיש לו קצבה, אבל מיני מסים וארנונות שהמלך מטיל לצרכו ואין להם קצבה גולנות גמורה היא ואי זבין ארעא דישאל עלייהו זביניה לאו זביני. ע"כ.

נודרין להורגין. אף על גב דבעלמא אמרינן דברים שבלב אינן דברים הכא להנצל מאנס הגזלן שוינהו רבנן דברים כיון שאינו מוציא מפיו דבר מפורש לעקור מה שבלבו. ואי אמר בפירוש יאסור כל פירות שבעולם עלי לעולם או עד זמן פלוני אף על גב דאניס בממוניה מחייב לקיומי נדריה, אבל אי אנסיה דלישתבע האי לאו שבועה היא כלל, כיון דשלא כדון אנסוהו, ואי כדון אנסוהו שישבע להן שיעשה מה שהוא מחוייב לעשות בהא ודאי שבועה מעליא היא ומחייב לקיומי כיון דאירצי.

במוכס העומד מאליו בחזקה. והנך מתניתא דנודר להורגין ולחרמין וכו' והך מתניתא דכלאים נמי דאקשינן עלייהו דינא דמלכותא דינא, קא סלקא דעתין דאפילו בישראל שקנה המכס מן המלך קאמר שמואל להבריה ואמאי הרי היא גזלת ישראל ושני מאי דשני. ורב אשי אוקים להנך תרתי במוכס עכו"ם ומותר להבריה. רב אשי אומר לעולם במוכס שקנה מן המלך או שנתמנה גזבר ודבר שיש לו קצבה, אבל אין זה המוכס ישראל כי אם עכו"ם וכדרכי ישמעאל דאמר שבאין עליו בעקיפין, הילכך הברחה מותרת בין שקנה מן המלך או שנתמנה גזבר ממה נפשך גוי הוא המלך והגזבר שלו, ואפילו לרבי עקיבא נמי היינו משום דעקיפין חילול ה' איכא, אבל על ידי כלאים או על ידי נדר דליכא חילול השם מותר וכן בענין נודרין להורגין וכו' אבל מתניתא דהכא בישראל מיירי. הראב"ד ז"ל.

אבל הרשב"א ז"ל כתב וז"ל: במוכס עכו"ם עסקינן כלומר שקנה המכס מן הגוי. כתב הראב"ד ז"ל דרב אשי קאי אהנך תרתי דהיינו הך דכלאים והך דנודרין להורגין אבל מתניתין דהכא ודאי בישראל מיירי. וקשיא לי טובא דאי במוכס של בית המלך ובמוכס שיש לו קצבה האריך התירו לידור ולהוציא בשפתיו ואסרו פירות שבעולם עליו ולבטל בלבו ולומר היום שהרי שם דברים שבלב אינן דברים אלא שבמקום אונס התירו לו דגמר יפה בלבו ומבטל, אלמא דוקא במקום אונס ולהציל את שלו התירו הא לגנוב את המכס בעקיפין וליתול מה שאינו שלו לא התירו. ותדע דהתם גבי מתניתין דהנודרים הקשו ולברוח את המכס מי שרי והאמר שמואל ופריקי במוכס העומד מאליו ובמוכס שאין לו קצבה ולא הביאו שם האי פירוקא דרב אשי. אלא נראה דודאי הא דרב אשי לא קאי אלא אהאי דכלאים. וספרים שמוגהים [יש] שהביאו ההיא דכלאים באחרונה ועלה קאי רב אשי והוא הנכון. ע"כ לשוננו.

וזה לשון הרמ"ה ז"ל בפרטיו: רב אשי אמר אפילו תימא במכס שיש לו קצבה ועומד במצות המלך והכא במאי עסקינן כגון שהיה בעל המכס עצמו עכו"ם ולפיכך מותר לגזלו ולהבריה ממנו כדתניא ישראל עכו"ם וכו', אבל אם היה המכס דבר שיש לו קצבה ועומד במצות המלך והיה בעל המכס ישראל אסור להבריה ממנו מפני שהוא גזול. ע"כ.

ולענין פסק כתב הרב המאירי ז"ל וזה לשונו: היה המוכס מעובדי האלילים הקדומים שאינם גדורים בדרכי הדתות והבריה ממנו את המכס הואיל ואין כאן גזל גמור ולא חילול השם אין מקפידין על כך. וכן אחד מאלו שבא עם ישראל לדין בערכאות של דייני ישראל אם הדיין יכול לזכותו בדיני ישראל מוטב ואם לאו יחזור לזכותו מצד נימוסו ורשאי לומר אף אתם כך דינכם, ואם לאו הואיל ואינו מוצא לפטרו בצד טענה יחייבהו ויכריחהו לשלם שלא יאמרו נושאין הם פנים לעצמן. ומכל מקום באותן הגדורים בדרכי הדתות לא נאמר כן אלא אם באו לפנינו לדין אין מעבירין להם את הדרך במלא מחט אלא יקרב הדין את ההר אם לו אם לשכנגדו. נמצא שאף עובדי האלילים ושאינם גדורים בדרכי הדתות אסור לגזלן ואם נמכר לו ישראל אסור לצאת מידו בלא פדיון וכן אסור להפקיע את הלואתו. ומכל מקום אין אדם חייב לחזור אחר אברתו כדי להחזירה לו ולא עוד אלא שאף מי שמצא אברתו אינו חייב להחזירה שמציאה מקצת קנין היא והחזרתה דרך חסידות ואין אנו כפופים לחסידות למי שאין לו דת. וכן טעותו אם טעה מאליו שלא מתחבולותיו ולא מהשתדלותו אין הכרח בהשבתו, ומכל מקום אם נודע לו על כל פנים חייב להחזירו וכן אף באבדה כל צד שיהא חילול השם בעיכובה מחזירה, הא כל שהוא מעממין הגדורים בדרכי הדתות ועובדי האלהות על איזה צד אף על פי שאמנתם רחוקה מאמנותנו אינם בכלל זה אלא הרי הן כישראל גמור לדברים אלו אף באבדה ואף בטעות ולכל שאר הדברים בלא שום חילוק. ע"כ.

וגזל הגוי מי שרי והתניא אמר רבי שמעון וכו'. הקשה רבי מאיר אמאי לא משני רבי שמעון לטעמיה דדריש טעמיה דקרא ולעולם משום קדוש השם ומהאי קרא הוא דליף אף על גב דמשום רבי עקיבא קאמר לה נימא דרבי שמעון דריש טעמא דקראי בשם רבי עקיבא רבו אמרה כי היא דלעיל דאמרינן אליבא דרבי שמעון ולא מייתי לה משמיה דרבי עקיבא. ותירץ דעל כרחיה לאו משום קדוש השם הוא דבסיפא קתני יכול יגלום דמפרש ר"י יכול יטעה הגוי ויעשה אותו כגולם ואף על פי דטעות בעלמא מותר הכא אסור כי הגוי יודע שמטעין אותו אלא שאינו רשאי למחות, והשתא ליכא למימר טעמא משום קדוש השם כיון שהגוי אינו מוחה בטעות וגם הוא סובר שהישראל בעצמו הוא שוגג ואינו יודע בטעות ליכא משום קדוש השם. הרא"ש ז"ל.

דף קי"ג ע"ב: יכול יגלום עליו. כתוב בתוספות ונראה לר"י דהכי פירושו יכול יגלום עליו שיטעה את הגוי ויעשנו כגולם. הרא"ש ז"ל.

ומה שפירש רש"י ז"ל יכול יניח את הגוי לכפול וכו', לא נהירא כלל ודבר תימה הוא שהרי למה יש לו ליתן משלו בחנם ועוד תיפוק ליה מלא תחנם. תוספות שאנ"ץ.

והרשב"א ז"ל פירש מלשון גולמי כלי עץ כל דבר שאינו נגמר קרוי גולם, ולפיכך אמרו כאן מגיין שלא יחסר מגאולתו אלא יחשבו וידקדקו עמו ויתן לו כל מה שהוא חייב לו תלמוד לומר וחשב וכו'. ע"כ.

או לעקר זה הנמכר לעבודה זרה. פירש הרשב"א ז"ל לעקר לגוי שהוא עקר שהוא כומר לעבודה זרה עצמה. ע"כ.

עבר עברי גופו קנוי. הקשה רבי מאיר והא אמרינן בהשולח דגוי לא קני לישראל לגופו אלא למעשה ידיו. ותירץ